

Boodschap van paus Benedictus XVI ter gelegenheid van de 45ste Wereldvrede­dag

1 januari 2012

De jongeren opvoeden tot gerechtigheid en vrede

1. Het begin van een nieuw jaar, een geschenk van God aan de mensheid, nodigt mij ertoe uit tot allen met groot vertrouwen en genegenheid een bijzondere wens te richten voor de tijd die voor ons ligt: moge deze worden gekenmerkt door gerechtigheid en vrede.

Met wat voor een houding zullen wij naar het nieuwe jaar kijken? In psalm 130 vinden wij een heel mooi beeld. De psalmist zegt dat de gelovige mens uitziet naar de Heer “meer dan wachters naar de ochtend” (v. 6), naar Hem uitziet met vaste hoop, omdat hij weet dat Hij licht, barmhartigheid en heil zal brengen. Deze verwachting komt voort uit de ervaring van het uitverkoren volk, dat erkent dat het door God wordt opgevoed om naar de wereld te kijken zoals zij werkelijk is, en zich nooit terneer te laten slaan door tegenspoed. Ik nodig u uit om met deze houding vol vertrouwen naar 2012 te kijken, ook al is in het jaar dat ten einde loopt, het gevoel van frustratie door de crisis die de maatschappij, de wereld van de arbeid en de economie plaagt, gegroeid; een crisis die vóór alles culturele en antropologische wortels heeft. Het lijkt wel of een sluier van duisternis over onze tijd is neerge­daald en het niet meer mogelijk maakt het licht van de dag duidelijk te zien.

In deze duisternis houdt het hart van de mens echter niet op uit te zien naar de dageraad waarover de psalmist spreekt. Deze verwachting leeft en is vooral zichtbaar bij de jongeren. En daarom gaan mijn gedachten uit naar hen, denkend aan de bijdrage die zij kunnen en moeten leveren aan de maatschappij. Ik zou derhalve de boodschap voor de 45ste Wereldvrede­dag

in het perspectief van de opvoeding willen zien: “De jongeren opvoeden tot gerechtigheid en vrede”, in de overtuiging dat zij met hun enthousiasme en hun idealistisch elan de wereld nieuwe hoop kunnen geven.

Mijn boodschap richt zich ook tot de ouders, de gezinnen, aan allen die een opvoedende en vormende taak hebben, evenals tot de verantwoordelijken op de verschillende terreinen van het religieuze, maatschappelijke, politieke, economische, culturele leven en van de communicatie. Aandacht hebben voor de wereld van de jongeren, ernaar weten te luisteren en deze tot haar recht laten komen is niet alleen nuttig, maar een primaire plicht van heel de maatschappij voor de opbouw van een toekomst van gerechtigheid en vrede.

Het gaat erom aan jongeren de waardering voor de positieve waarde van het leven over te dragen en in hen het verlangen te wekken het ten dienste te stellen van het Goede. Dit is een taak waartoe wij allen persoonlijk verplicht zijn.

De zorgen die de laatste tijd door veel jongeren in verschillende gebieden van de wereld kenbaar worden gemaakt, brengen het verlangen tot uitdrukking om met een gegronde hoop naar de toekomst te kunnen kijken. Op het huidige ogenblik zijn er veel aspecten die hen met bezorgdheid vervullen: het verlangen om een opleiding te krijgen die hen grondiger erop voorbereidt met de werkelijkheid om te gaan, de moeilijkheid om een gezin te vormen en een vaste baan te vinden, het daadwerkelijk vermogen om een bijdrage te leveren aan de wereld van de politiek en de economie voor de opbouw van een maatschappij met een meer menselijk en solidair gezicht.

Het is belangrijk dat deze verlangens en idealen de vereiste aandacht krijgen in alle geledingen van de maatschappij. De Kerk kijkt vol hoop naar de jongeren, zij heeft vertrouwen in hen en bemoedigt hen de waarheid te zoeken, het gemeenschappelijk welzijn te verdedigen, perspectieven te hebben die openstaan voor de wereld, en ogen die in staat zijn “nieuwe dingen” (Jes. 42,9; 48,6) te zien!

De verantwoordelijken voor de opvoeding

2. Opvoeding is het meest fascinerende en moeilijkste avontuur in het leven. Opvoeden – van het Latijnse *educere* – betekent mensen buiten zichzelf laten treden om hen in te voeren in de werkelijkheid, naar een volheid die de persoon doet groeien. Dit proces wordt gevoed door de ontmoeting van twee vrijheden, die van de volwassene en die van de jongere. Dit vraagt om de verantwoordelijkheid van de leerling, die ervoor moet openstaan zich te laten brengen tot de kennis van de werkelijkheid, en die van de opvoeder, die bereid moet zijn zichzelf te geven. Daarvoor zijn meer dan ooit authentieke getuigen nodig en niet louter uitdelers van regels en informatie; getuigen die verder weten te kijken dan anderen omdat hun eigen leven verder reikt. Getuige is hij die al eerste de weg voorleeft die hij voorstelt.

Wat zijn de plaatsen waar een ware opvoeding tot vrede en gerechtigheid tot rijping komt? Vóór alles het gezin, aangezien de ouders de eerste opvoeders zijn. Het gezin is de oorspronkelijke cel van de samenleving. “In het gezin leren de kinderen de menselijke en christelijke waarden die een constructief en vreedzaam samenleven mogelijk maken. In het gezin leren zij solidariteit tussen de generaties, respect voor regels, vergeving en aanvaarding van de ander”¹. Het is de eerste school waar men wordt opgevoed tot gerechtigheid en vrede.

Wij leven in een wereld waarin het gezin en ook het leven zelf voortdurend worden bedreigd en niet zelden zijn versplinterd. Arbeidsomstandigheden die vaak moeilijk in overeenstemming zijn te brengen met de verantwoordelijkheden voor het gezin, zorgen om de toekomst, een koortsachtig levensritme, migratie op zoek naar een passend levensonderhoud of om simpelweg te overleven, maken het uiteindelijk moeilijk om voor de kinderen één van de kostbaarste goederen zeker te stellen: de aanwezigheid van de ouders; een aanwezigheid waardoor de onderlinge band kan groeien die mogelijk maakt

1. Benedictus XVI, Toespraak tot de bestuurders van de regio Lazio, de gemeente en de provincie Rome (14 januari 2011): *L'Osservatore Romano*, 15 januari 2001, p. 7.

om de in de loop van de jaren verworven ervaringen en zekerheden door te geven, welke men alleen maar kan overbrengen in de tijd die men samen doorbrengt. Tot de ouders wil ik zeggen de moed niet te verliezen! Laten zij met het voorbeeld van hun leven hun kinderen aansporen vóór alles hun hoop te vestigen op God, de enige bron van authentieke gerechtigheid en vrede.

Ik zou mij ook willen richten tot de verantwoordelijken van de instellingen die een opvoedende taak hebben: laten zij met een groot gevoel voor verantwoordelijkheid ervoor waken dat de waardigheid van iedere persoon wordt gerespecteerd en in elke omstandigheid tot haar recht komt. Laten zij er zorg voor dragen dat iedere jongere zijn eigen roeping kan ontdekken door hen zo te begeleiden dat de gaven die de Heer hem heeft verleend, vrucht kunnen dragen. Laten zij de gezinnen de zekerheid geven dat hun kinderen een vorming kunnen krijgen die niet in strijd is met hun geweten en hun godsdienstige principes.

Moge ieder terrein van de opvoeding een plaats zijn die openstaat voor het transcendente en voor de mensen; een plaats van dialoog, samenhang en aandacht, waarin de jongere zich erkend voelt in zijn eigen innerlijke mogelijkheden en rijkdommen en leert zijn broeders en zusters te waarderen. Moge hij of zij leren de vreugde te ondervinden die voortkomt uit het feit dat men dag voor dag de liefde en het medeleven jegens de naaste beoefent en actief deelneemt aan de opbouw van een meer menselijke en broederlijke maatschappij.

Ik richt mij vervolgens tot de politiek verantwoordelijken en vraag hun de gezinnen en de instellingen voor opvoeding en onderwijs concreet te helpen om hun recht tot opvoeding, dat tegelijkertijd een plicht is, uit te oefenen. Een adequate ondersteuning van het moederschap en vaderschap mag nooit ontbreken. Mogen zij ervoor zorgen dat aan niemand de toegang tot onderwijs wordt geweigerd en dat de gezinnen vrij kunnen kiezen voor de vormen van opvoeding en onderwijs die zij het geschiktst achten voor het welzijn

van hun kinderen. Mogen zij zich ervoor inzetten de hereniging te bevorderen van gezinnen die gescheiden zijn door de noodzaak om middelen voor levensonderhoud te vinden. Mogen zij de jongeren een helder beeld van de politiek geven als een ware dienst voor het welzijn van allen.

Bovendien kan ik niet anders dan een beroep te doen op de wereld van de media dat zij haar opvoedkundige bijdrage levert. In de huidige maatschappij hebben de massacommunicatiemiddelen een bijzondere rol: zij *informer*en niet alleen de geest van de ontvangers, maar *vormen* deze ook en kunnen dus een aanzienlijke inbreng hebben bij de opvoeding van de jongeren. Het is belangrijk voor ogen te houden dat het verband tussen opvoeding en communicatie zeer nauw is: opvoeding komt immers tot stand door middel van communicatie, die de vorming van de persoon positief of negatief beïnvloedt.

Ook de jongeren moeten de moed hebben vóór alles zelf voor te leven wat zij van de mensen uit hun omgeving, vragen. Dit is een grote verantwoordelijkheid die op hen ligt: mogen zij de kracht hebben goed en bewust gebruik te maken van de vrijheid. Ook zij zijn verantwoordelijk voor de eigen opvoeding en vorming tot gerechtigheid en vrede!

Opvoeden tot waarheid en vrijheid

3. De heilige Augustinus vroeg zich af: “Quid enim fortius desiderat anima quam veritatem?” – waarnaar verlangt de mens meer dan naar de waarheid?² Het menselijk gezicht van een samenleving hangt in hoge mate ervan af of de opvoeding erin slaagt om deze, niet te onderdrukken vraag levend te houden. Opvoeding betreft immers de integrale vorming van de persoon, inclusief de morele en spirituele dimensie van het zijn, met het oog op zijn uiteindelijke doel en het welzijn van de samenleving waarvan hij lid is. Daarom moet men om tot waarheid op te voeden vóór alles weten wat de

2. Commentaar op het Evangelie van Johannes, 26, 5.

menselijke persoon is, zijn natuur kennen. Wanneer de psalmist de werkelijkheid die hem omgeeft aanschouwt, overweegt hij: “Als ik naar de hemel kijk, het kunstwerk van uw vingers, als ik maan en sterren zie, die Gij daar hebt gezet: Ach, wat is de mens dan, dat Gij naar hem omziet, ‘t mensenkind, dat Gij zo voor hem zorgt?” (Ps. 8, 4-5). Dit is de fundamentele vraag die men zich moet stellen: wat is de mens? De mens is een wezen dat in zijn hart een dorst naar het oneindige, een dorst naar de waarheid draagt – die niet een gedeeltelijke waarheid is, maar een waarheid die in staat is de zin van het leven te verklaren –, omdat hij geschapen is naar het beeld en de gelijkenis van God. Wanneer men dan dankbaar het leven erkent als een onschatbare waarde, dan leidt dat tot de ontdekking van de eigen diepe waardigheid en de onschendbaarheid van iedere persoon. Daarom bestaat de eerste opvoeding erin dat men leert in iedere mens het beeld van de Schepster te herkennen en dientengevolge een diep respect te hebben voor ieder menselijk wezen en anderen te helpen om een leven te verwezenlijken dat overeenkomt met deze hoogste waardigheid. Men mag nooit vergeten dat “de ware ontwikkeling van de mens de gehele persoon in al zijn dimensies betreft”, inclusief de transcendente, en dat men de persoon niet mag opofferen om een particulier goed, hetzij economisch of maatschappelijk, individueel of collectief, te bereiken.

Alleen in relatie met God begrijpt de mens ook de betekenis van zijn eigen vrijheid. En het is de taak van de opvoeding om te vormen tot authentieke vrijheid. Dit is niet het afwezig zijn van verplichtingen of het overheersen van de vrije wil, niet het absolutisme van het ik. Een mens die gelooft dat hij absoluut, van niets en niemand afhankelijk is, dat hij kan doen wat hij wil, spreekt uiteindelijk de waarheid van het eigen zijn tegen en verliest zijn vrijheid. De mens is daarentegen een relationeel wezen, dat in een verhouding met de ander en vooral met God leeft. Authentieke vrijheid mag nooit bereikt worden door zich van Hem te verwijderen.

3. Benedictus XVI, Enc. *Caritas in veritate* (29 juni 2009), 1: AAS 101 (2009), 648; vgl. Paulus VI, Enc. *Populorum progressio* (26 maart 1967), 14: AAS 59 (1967), 264.

Vrijheid is een kostbare, maar delicate waarde, zij kan worden misverstaan en verkeerd worden gebruikt. “Tegenwoordig vormt het massale relativisme in onze maatschappij en cultuur een zeer verraderlijk obstakel voor de opvoeding; het relativisme beschouwt niets als definitief en laat als ultieme maatstaf alleen het eigen ik met zijn verlangens over; onder de schijn van vrijheid wordt het voor iedereen een gevangenis, omdat het mensen van elkaar scheidt en ieder ertoe verlaagt zich op te sluiten in het eigen ‘ik’. Binnen een dergelijke relativistische horizon is een ware opvoeding derhalve niet mogelijk: zonder het licht van de waarheid is iedere persoon immers vroeg of laat gedoemd te twijfelen aan de kwaliteit van het leven zelf en van de relaties die het vormen, van de waarde van zijn inzet om met anderen iets gemeenschappelijk op te bouwen.”⁴

Om zijn vrijheid uit te oefenen moet de mens dus verder gaan dan de relativistische horizon en moet hij de waarheid over zichzelf en de waarheid omtrent goed en kwaad kennen. In het diepst van zijn geweten ontdekt de mens een wet die hij zichzelf niet stelt, maar waaraan hij integendeel moet gehoorzamen en waarvan de stem hem oproept om het goede te doen en te beminnen en het kwade te vermijden, de verantwoordelijkheid op zich te nemen voor het goede dat hij tot stand heeft gebracht en het kwade dat hij heeft gedaan.⁵ Daarom is het uitoefenen van de vrijheid ten diepste verbonden met de morele natuurwet, die een universeel karakter heeft, de uitdrukking is van de waardigheid van iedere persoon, de grondslag vormt van zijn fundamentele rechten en plichten en dus in laatste instantie van een rechtvaardige en vreedzame samenleving tussen personen.

Een juist gebruik van de vrijheid staat derhalve centraal in het bevorderen van gerechtigheid en vrede, die een respect voor zichzelf en voor de ander vereisen, ook al staat deze in zijn manier van zijn en leven ver van ons af. Uit een dergelijke houding komen de elementen voort zonder welke vrede en

4. Benedictus XVI, Toespraak ter gelegenheid van de opening van het diocesaan kerkelijk congres in de basiliek van St. Jan van Lateranen (6 juni 2005): AAS 97 (2005), 816.

5. Vgl. Tweede Vat. Oecum. Conc., const. *Gaudium et spes*, 16.

gerechtigheid woorden zonder inhoud blijven: wederzijds vertrouwen, het vermogen om een constructieve dialoog aan te gaan, de mogelijkheid van vergeving, welke men vaak zou willen krijgen maar die men met moeite schenkt, wederzijdse naastenliefde, medeleven ten opzichte van de zwakken, evenals opofferingsgezindheid.

Opvoeden tot gerechtigheid

4. In onze wereld, waarin de waarde van de persoon, zijn waardigheid en zijn rechten, ondanks alle intentieverklaringen ernstig worden bedreigd door de wijd verbreide tendens uitsluitend zijn toevlucht te nemen tot de criteria van nut, profijt en bezit, is het belangrijk het begrip gerechtigheid niet los te maken van zijn transcendente wortels. Gerechtigheid is immers niet een eenvoudige menselijke conventie, aangezien wat rechtvaardig is, oorspronkelijk niet wordt bepaald door een positieve wet, maar door de diepe identiteit van het menselijk wezen. Het is de integrale visie op de mens die het mogelijk maakt niet te vervallen tot een idee over gerechtigheid als een vorm van overeenkomst, maar ook hiervoor de horizon van solidariteit en liefde te openen⁶.

Wij kunnen niet ontkennen dat bepaalde stromingen van de moderne cultuur, die daarbij steunen op rationalistische en individualistische economische principes, het begrip gerechtigheid hebben ontdaan van zijn transcendente wortels door het los te koppelen van naastenliefde en solidariteit. “De ‘stad van de mensen’ wordt niet alleen vooruitgeholpen door betrekkingen op grond van rechten en plichten, maar allereerst en vooral op grond van relaties die worden getekend door belangeloze vrijgevigheid, barmhartigheid en saamhorigheid. De naastenliefde openbaart ook in de menselijke betrekkingen altijd de liefde van God; die verleent aan iedere inzet voor gerechtigheid in de wereld een theologische en heilbrengende waarde.”⁷

6. Vgl. Benedictus XVI, Toespraak tot de Bundestag (Berlijn, 22 september 2011): *L'Osservatore Romano*, 24 september 2011, p. 6-7.

7. ID. Enc. *Caritas in veritate* (29 juni 2009), 6: AAS 101 (2009), 644-645.

“Zalig die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid, want zij zullen verzadigd worden” (Mat. 5, 6). Zij zullen verzadigd worden, omdat zij hongeren en dorsten naar een juiste relatie met God, met zichzelf, met hun broeders en zusters en met heel de schepping.

Opvoeden tot vrede

5. “Vrede betekent niet slechts afwezigheid van oorlog en beperkt zich niet tot het in stand houden van het evenwicht tussen tegenovergestelde machtsblokken. Vrede op aarde kan niet tot stand komen zonder de bescherming van het persoonlijk eigendom, de vrije communicatie tussen de mensen, de eerbied voor de menselijke waardigheid van personen en volkeren, en van de toegewijde beoefening van de broederlijkheid”⁸. Vrede is de vrucht van de gerechtigheid en het resultaat van de naastenliefde. Vrede is vóór alles een gave van God. Wij christenen geloven dat Christus onze ware vrede is: in Hem, in zijn kruis heeft God de wereld met zich verzoend en de grenzen neergehaald die ons van elkaar scheidde (vgl. Ef. 2, 14-18); in Hem is er maar één familie, verzoend in de liefde.

Vrede is echter niet alleen een gave die men ontvangt, maar ook een werk dat men moet opbouwen. Om waarlijk bewerkers van de vrede te zijn moeten wij onszelf opvoeden tot medeleven, solidariteit, samenwerking en broederlijkheid, actief zijn binnen de gemeenschap en waakzaam en het geweten wakker schudden aangaande nationale en internationale kwesties en het belang van het zoeken naar manieren van herverdeling van de rijkdom, bevordering van de groei, samenwerking bij ontwikkeling en bij het oplossen van conflicten. “Zalig die vrede brengen, want zij zullen kinderen van God genoemd worden” (Mat. 5, 9).

Vrede voor allen komt voort uit de gerechtigheid van ieder en niemand mag zich onttrekken aan deze inzet om de gerechtigheid naar eigen bevoegdheid en verantwoordelijkheid te bevorderen. Ik nodig in het bijzonder de jonge-

8. *Catechismus van de Katholieke Kerk*, 2304.

ren, in wie altijd een neiging tot idealen leeft, ertoe uit het geduld en de volharding te hebben om te zoeken naar gerechtigheid en vrede, een gevoel te ontwikkelen voor hetgeen rechtvaardig en waar is, ook wanneer dat offers met zich mee kan brengen en tegen de stroom in kan gaan.

De ogen opslaan naar God

6. Ten aanzien van de moeilijke uitdaging om de wegen van gerechtigheid en vrede te gaan kunnen wij ertoe worden verleid om ons, evenals de psalmist, af te vragen: “Omhoog naar de bergen richt ik mijn ogen: vanwaar kan ik hulp verwachten?” (Ps. 121, 1). Tot allen, in het bijzonder tot de jongeren, wil ik met klem zeggen: “Het zijn niet de ideologieën die de wereld redden, maar alleen het zich richten tot de levende God, die onze Schepper is, de borg voor onze vrijheid, de borg voor hetgeen waarlijk goed en waar is ... het zich onvoorwaardelijk richten tot God die de maatstaf is voor hetgeen juist is, en die tegelijkertijd eeuwige liefde is. En wat zou ons anders kunnen redden dan de liefde?”⁹. De liefde vindt haar vreugde in de waarheid, het is de kracht die in staat stelt zich in te zetten voor waarheid, gerechtigheid, omdat zij alles verdraagt, alles gelooft, alles hoopt, alles duldt (vgl. 1 Kor. 13, 1-13).

Beste jongeren, jullie zijn een kostbaar geschenk voor de maatschappij. Laat je niet ontmoedigen bij het zien van de moeilijkheden en verlaat je niet op valse oplossingen, die zich vaak voordoen als de gemakkelijkste weg om de problemen te overwinnen. Wees niet bang om je in te zetten, inspanningen en offers onder ogen te zien, de wegen te kiezen die trouw en volharding, nederigheid en toewijding vragen. Beleef met vertrouwen je jeugd en de diepe verlangens die jullie voelen naar geluk, waarheid, schoonheid en echte liefde! Beleef deze periode van het leven die zo rijk en vol enthousiasme is, intens.

9. Benedictus XVI, Avondwake met de jongeren (Keulen, 20 augustus 2005): AAS 97 (2005), 885-886.

Wees je ervan bewust dat jullie zelf een voorbeeld en stimulans zijn voor de volwassenen en jullie zullen dat des te meer zijn naarmate jullie je inspannen de ongerechtigheid en de corruptie te overwinnen, naarmate jullie naar een betere toekomst verlangen en je inzetten om deze op te bouwen. Wees je bewust van jullie mogelijkheden en sluit je nooit in jezelf op, maar weet te werken voor een toekomst die voor allen stralender zal zijn. Jullie zijn nooit alleen. De Kerk heeft vertrouwen in jullie, volgt jullie, bemoedigt jullie en wil jullie het kostbaarste dat zij heeft aanbieden: de mogelijkheid de ogen naar God op te slaan, Jezus Christus te ontmoeten, Hem die gerechtigheid en vrede is.

Tot u allen, mannen en vrouwen, die de zaak van de vrede ter harte gaat, zeg ik: vrede is niet een goed dat al is bereikt, maar een doel waarnaar wij allen en ieder moet streven. Laten wij met groter vertrouwen naar de toekomst kijken, laten wij elkaar bemoedigen op onze weg, laten wij werken om aan onze wereld een menselijker en broederlijker gezicht te geven en laten wij ons verenigd weten in de verantwoordelijkheid jegens de huidige en toekomstige generaties van jongeren, in het bijzonder waar het erom gaat hen te vormen tot vredelievende bewerkers van de vrede. Op grond van dit bewustzijn doe ik u deze overwegingen toekomen en richt ik tot u mijn oproep: laten wij onze geestelijke, morele en materiële krachten bundelen om “de jongeren op te voeden tot gerechtigheid en vrede”.

Uit het Vaticaan, 8 december 2011

Benedictus XVI

© Copyright 2012 – Libreria Editrice Vaticana / Secretariaat RK Kerk in Nederland

Vertaling: drs. H.M.G. Kretzers